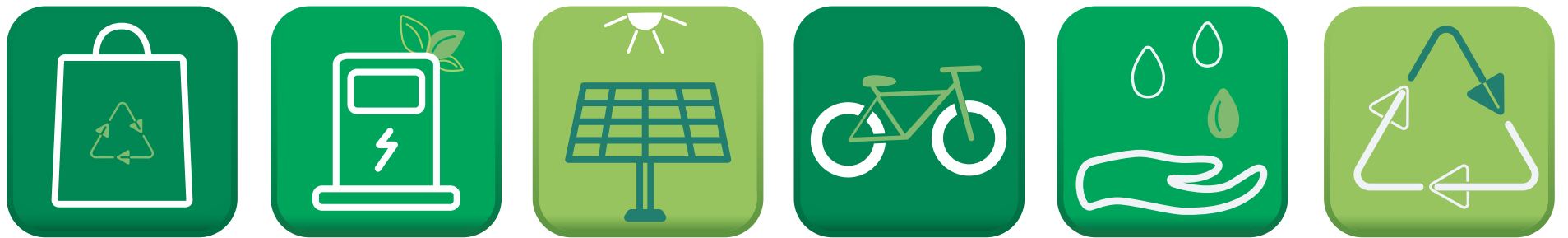

MEDI AMBIENT I MOBILITAT SOSTENIBLE

**LLUITAR CONTRA EL
CANVI CLIMÀTIC JA
NO ÉS UNA OPCIO**

**ÉS UNA
RESPONSABILITAT
COMPARTIDA**

- ✓ PLANS DE SOSTENIBILITAT
- ✓ CÀLCUL DE PETJADA DE CARBONI
- ✓ AUDITORIES ENERGÈTIQUES
- ✓ MOBILITAT SOSTENIBLE
- ✓ ECONOMIA CIRCULAR
- ✓ FORMACIÓ I EDUCACIÓ AMBIENTAL
- ✓ COMUNICACIÓ DE LA SOSTENIBILITAT

WWW.BMSANDORRA.COM

✉ BMS@BOMOSA.AD
☎ +376 861 450

/ Calefacció

Un món més sostenible comença a la teva llar

Nova collecció d'aerotèrmics

#SomJocor

/ **Jocor**

CICLAND

SALVEM EL PLANETA

Els experts climàtics de l'ONU adverteixen que cal actuar de manera contundent contra les emissions de CO₂ per limitar la pujada de la temperatura de la Terra. En l'escenari més optimista, la temperatura global del planeta estarà 1,5 graus per sobre de l'era preindustrial.

al entre els anys 2030 i 2052; amb tot, els experts alerten que l'augment pot ser molt superior i arribar als 2 graus centígrads si no es prenen mesures dràstiques. Hi som a temps? Nosaltres hi podem contribuir amb les nostres accions diàries. Les administracions també treballen per aplicar mesures que redueixen la contaminació i afavoreixen la mobilitat sostenible.

SUMARI

- 4 / 5 Entrevista al director de l'Oficina de l'Energia i del Canvi Climàtic, Carles Miquel: "l'energia eòlica ha de complementar l'aprofitament dels recursos renovables"
- 6 Calculeu la vostra petjada ecològica
- 8 Estalvieu aigua
- 10 Deu claus per reduir el consum energètic a la llar
- 12 Notícies breus
- 13 Un paisatge patrimoni de la humanitat
- 14 Compartiu vehicle per contaminar menys
- 16 Deu consells per a un consum responsable
- 17 Economia circular: reduir, reaprofitar i reutilitzar
- 18 Cicland renova les bicis i millora el servei
- 19 Vehicles amb etiqueta ambiental
- 20 Entrevista al cònsol major de Sant Julià de Lòria, Josep Majoral: "Sant Julià de Lòria és la parròquia referent en sostenibilitat i energies renovables"
- 22 Transformar residus en recursos: l'aposta de Grup REFESA per a la sostenibilitat ambiental

LA VEU DEL POBLE, SA PRESIDENT Ferran Naudí d'Areny-Plandolit GERENT Ricard Vallès
ESPECIALS BONDIA DIRECCIÓ Andrés Luengo CAP DE REDACCIÓ Meritxell Prat
REDACCIÓ Esther Jover CORRECCIÓ Mercè Aznar
MAQUETACIÓ Lúdia Jo, Reinaldo Márquez, Soraya Borlido FOTOGRAFIA Facundo Santana
COMERCIAL I ADMINISTRACIÓ Joan Nogueira, Xavier Farran, Virginia Yáñez DISTRIBUCIÓ Premsa distribució
IMPRESSIÓ Imprintsa.
Baixada del Molí, 5. Andorra la Vella. Telèfon: 80 88 88 | www.bondia.ad

SI PORTES ELS TEUS
PROPIS ENVASOS

5%

DE DESCOMPTE

GRANALIA

QUALITY BULK FOOD

- FARINA
- CAFÈ
- ARRÒS
- CEREALS
- FRUITA SECA
- INFUSIONS
- LLEGUMS
- BOLETS
- DESHIDRATATS
- ESPÈCIES
- PASTA
- CACAU

GRANALIA ÉS UN ESPAI DE VENDA A GRANEL D'ALIMENTS DE QUALITAT QUE APOSTA PEL CONSUM RESPONSABLE I LA MÀXIMA ATENCIÓ A LA SOSTENIBILITAT AMBIENTAL.

Carrer Bonaventura Riberaygua, 14 652 965
www.granalía.com @granalia_andorra

ENTREVISTA AL DIRECTOR DE L'OFICINA DE L'ENERGIA I DEL CANVI CLIMÀTIC, CARLES MIQUEL

“L'ENERGIA EÒLICA HA DE COMPLEMENTAR L'APROFITAMENT DELS RECURSOS RENOVABLES”

L'Oficina de l'Energia i del Canvi Climàtic, dirigida per Carles Miquel, forma part del ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, i gestiona tot allò relacionat amb l'acció climàtica i l'energia. La majoria de les emissions a Andorra deriven del sector energètic, ja sigui per l'ús de combustibles fòssils per al transport, el que suposa dos terços de les emissions; com pel sector de l'edificació, que emet l'altre terç. Des d'aquest ens es treballa per reduir les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, conscienciar la població i impulsar accions per frenar el canvi climàtic. A més, Andorra té com a objectiu global assolir la neutralitat carboni el 2050 amb un procés de descarbonització.

Quines mesures principals s'apliquen des de l'Oficina de l'Energia i del Canvi Climàtic per afavorir la mobilitat sostenible?

Segons estableix la Llei 21/2018 d'impuls de la transició energètica i del canvi climàtic, hem treballat perquè la ciutadania redueixi els desplaçaments, i si n'ha de fer, que siguin amb bicicleta, a peu, compartint cotxe, en transport públic... Durant la pròxima legislatura afrontarem nous reptes per trobar una sortida més sostenible a la mobilitat interna actual.

Què fan per frenar les emissions del sector de l'edificació?

Hem treballat amb arquitectes, arquitectes tècnics i enginyers per establir els requisits per dissenyar els nous edificis, de manera que el seu consum energètic sigui quasi nul (també ho preveu la Llei 21/2018). A més de millorar-ne la construcció, també hem facilitat la informació perquè tant compradors com llogaters coneguin la qualificació energètica de l'habitatge.

Per què és tan important conèixer aquesta informació?

Perquè els compradors o llogaters interessats coneguin la despesa energètica de l'habitatge i puguin prendre la millor decisió. No és el mateix un habitatge ben aïllat amb poc consum energètic, que un mal aïllat amb consum energètic elevat, per exemple; la despesa de calefacció no és la mateixa.

Els particulars també poden produir

la seva energia.

Sí, poden produir-la i injectar-la a la xarxa o consumir-la, mitjançant plaques fotovoltaiques per exemple. D'aquesta manera es contribueix a augmentar la producció nacional i a ser cada vegada menys dependents i vulnerables a les fluctuacions dels mercats veïns, i l'energia que autoproduïm i consumim ja no la sol·licitem a la xarxa i reduïm despesa.

Només podem autoproduir energia mitjançant panells solars?

És la més coneguda, i gràcies al Pla Renova arribem a un parc solar de 30.000 plaques (305 instal·lacions) d'una potencia instal·lada total d'uns 10 megawatts (MW), una xifra que representa el 10% de la producció energètica nacional anual (de tota l'energia que consumim a Andorra, un 20% es produeix aquí; la resta, s'importa). Els 10 MW permetrien abastir anualment unes 3.000 llars, que suposen un 6,7% dels habitatges del país, la despesa dels quals correspon al 2% del consum energètic nacional total.

Tot això, a nivell domèstic.

Sí, però també tenim instal·lacions fotovoltaiques més importants, com les que han impulsat FEDA a Grau Roig i Nord Andorrà a Pal. També en tenim d'aprofitament hidroelèctric a Arcalís, a Aixovall impulsades per PERSA, la històrica de FEDA a Engolasters... I ara és necessari desenvolupar la producció eòlica, per complementar l'aprofitament dels recursos renovables. Te-

“

Gràcies al Pla Renova tenim un parc de 30.000 plaques fotovoltaiques que produeixen energia per abastir anualment 3.000 llars”

nim ubicacions identificades des del 2018. En aquest àmbit la col·laboració público-privada és essencial.

Quina és la situació de les energies renovables a Andorra?

Hem estudiat les ubicacions més idònies per a la instal·lació d'infraestructures de producció d'energies renovables, com solars, hidràuliques, eòliques... Actualment preparem un pla sectorial per ubicar aerogeneradors. També s'estan desplegant altres instal·lacions d'alta eficiència com les xarxes de calor (amb FEDA), que són més eficients perquè estan centralitzades i es poden dimensionar de forma optimitzada.

Abans ha citat el Pla Renova.

Fomenta la implantació de les energies renovables, i han tingut molt èxit, com dèiem, les plaques fotovoltaiques. El pla d'ajudes també ha obert una línia per substituir les calderes tradicionals per calderes més eficients, tant de

FACUNDO SANTANA

“

Des d'Andorra som responsables d'una part molt petita de les emissions globals, però rebem de manera molt directa l'impacte en el canvi climàtic”

gasoli com de gas, però ja hi ha moltes persones que es passen a les energies renovables, com l'aerotèrmia, la geotèrmia i la biomassa. El programa Renova fomenta els sistemes de producció d'energia sostenible i, alhora, l'aïllament dels edificis perquè siguin més eficients i no perdin calor.

Per tant, ofereixen dos ajuts.

Hi ha dos línies: els ajuts directes, que suposen un percentatge del total de l'obra, i els préstecs, en què el Govern avala el cent per cent del cost total de l'obra. Rebem una mitjana de 300 sol·licituds per any; l'any passat vam disposar d'un pressupost rècord: de dos milions d'euros inicials vam augmentar a 3,5 milions d'euros. Actualment, el Pla Renova disposa d'una xifra inicial de dos milions d'euros, que s'atorguen fins que s'acaben i si hi ha disponibilitat pressupostària, com l'any passat, podria augmentar. Per ara, s'ha arribat a un 14% del parc immobiliari, uns 6.000 habitatges. L'obra

nova ja es construeix perquè sigui eficient energèticament, i moltes de les ajudes Renova serveixen per rehabilitar i convertir l'habitatge en més sostenible.

Parlem ara de canvi climàtic. És una emergència, només cal veure l'estat de les pistes d'esquí d'aquest hivern...

Sí, però entre les emissions, que n'acabem de parlar, i l'evolució climàtica, abans trobem l'Acció Climàtica. Per finançar aquesta Acció, des de fa uns anys s'aplica un impost finaista als hidrocarburs, de 30 euros per tona de carboni. El que es recapta amb l'impost es reverteix en accions climàti-

“

Els professionals que treballen amb la transició energètica han d'estar capacitats, per treballar en acord a aquest nou paradigma”

ques com el Pla Renova, la gratuïtat del transport públic –que ha augmentat el nombre d'usuaris entre el 80 i el 100%, el servei de bicis elèctriques, el foment de l'adquisició de vehicles elèctrics... També hi ha empreses que poden demanar certificats per garantir que els seus productes s'han elaborat mitjançant energies renovables. Finalment, trobem el mercat nacional de crèdits carboni per acreditar que l'empremta de les emissions és mínima o va cap al camí de la neutralitat. Algunes empreses, quan ja no poden reduir més les seves emissions, ajuden projectes sostenibles amb la compra de crèdits de carboni. Es genera un cercle virtuós i es contribueix a reduir les emissions encara que sigui amb altres projectes.

Qui s'encarrega de les instal·lacions d'energies renovables?

La legislació preveu que els professionals que treballen en la transició energètica estiguin preparats i acreditats, per tant, des de l'Oficina treballen en aquesta capacitació, junt amb els gremis professionals (Adelca, Aco-da,...). S'ofereixen cursos específics i s'atorga un carnet per donar garanties a la ciutadania. Alhora, acompanyem els sectors industrials tradicionals en aquesta transició energètica.

Què podem fer la ciutadania?

Des de l'Oficina també vetllem per la sensibilització de la societat, per exemple, organitzem tallers a les escoles per explicar-los què són les emissions, quin impacte tenen i com podem reduir-les. Jo soc optimista, la majoria de països anem en la mateixa direcció. L'Acord de París del 2015 estableix que l'acció climàtica ha de frenar l'increment de la temperatura per sota d'1,5 graus centígrads respecte l'era preindustrial; actualment, el món se situa en +1,1 graus. Tenim temps? Poc, però encara ens queden uns deu-dotze anys per frenar aquest augment de la temperatura global i que l'impacte no sigui irreversible. Els mecanismes estan en marxa i les bases estan assentades.

Quin exemple dona l'Administració a l'hora de ser sostenible?

Des de l'Administració hem endegat diverses accions, com les mesures d'estalvi energètic per afrontar el futur des d'un punt de vista de sobrietat energètica. A més, les empreses i administracions de més de cent treballadors han de disposar d'un pla de mobilitat sostenible: el Govern ja l'ha acabat i el començarà a desenvolupar en breu. Des d'Andorra som responsables d'una part molt petita de les emissions globals, però rebem de manera molt directa l'impacte en el canvi climàtic. L'únic instrument que tenim és ser exemplars per poder exigir a la Comunitat Internacional el compliment dels Acords, i aquesta és la posició que defensem quan participem en fòrums internacionals i el perquè busquem aliances amb altres països.

ACCIÓ CLIMÀTICA ANDORRA A LES XARXES

@accioclima

NATURA

IMPACTE EN EL CANVI CLIMÀTIC

Des del moment en què ens aixequem al matí fins que anem a dormir, gairebé totes les activitats que realitzem i els béns materials que utilitzem impliquen consumir recursos naturals: dutxar-nos amb aigua calenta, cuinar, desplaçar-nos a treballar amb vehicle privat, etcètera. Sí, amb les nostres activitats quotidianes també contribuïm en el canvi climàtic.

El consum de productes relacionats amb l'alimentació, la neteja, l'oci, el transport, etc. implica el consum de recursos i la generació de tot un seguit de residus. Totes aquestes activitats ocupen un espai físic en el nostre planeta que anomenem petjada ecològica, que és la superfície biològicament productiva (boscos, prats, cultius i mars) necessària per produir els recursos que consumim i absorbir els residus que generem.

La petjada ecològica és un indicador que serveix per avaluar l'impacte humà sobre el planeta i el nostre grau de sostenibilitat i ens permet ser conscients de les conseqüències ambientals que genera la nostra forma de vida quotidiana. Un

exemple: un trajecte d'anada i tornada a Andorra-Barcelona en cotxe de gasoli suposa emetre 102,60 quilos de CO₂.

Tots podem calcular la nostra petjada ecològica amb diferents eines virtuals, com ara www.carboonfootprint.com. Segons aquesta plataforma web, la petjada ecològica mitjana per persona a Andorra és de 5,97 tones de CO₂ (diòxid de carboni), per sota de la mitjana de la Unió Europea (6,8 tones) i per sobre de la mitjana mundial (4,79). L'objectiu mundial per al 2050 és aconseguir les zero emissions.

EINES DE CÀLCUL

tuhuellaecologica.org

carboonfootprint.com

ceroco2.org

footprint.wwf.org.uk

Govern d'Andorra

Sabies que pots produir la teva pròpia energia?

Andorra facilita l'autoconsum i la producció d'energia renovable

Més de 250 instal·lacions fotovoltaïques ja van generar electricitat per a més de 2.500 llars l'any passat.

Si formes part d'una comunitat de propietaris o bé tens una teulada, no esperis més. Passa't a l'autoconsum!

A més, no t'oblidis que el programa

Renova
Fotovoltaica

t'ho posa fàcil.

L'Oficina de l'Energia i del Canvi Climàtic et proporciona tota la informació a:

T. 875 707

oecc@govern.ad

Cuidem el medi ambient

El futur està a les
nostres mans.

RECURSOS HÍDRICS

ESTALVIEU LA DESPESA D'AIGUA DIÀRIA

El consum d'aigua domèstica per habitant i dia és de 208 litres, molt lluny de l'objectiu fixat pel ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat de situar el consum d'aigua de boca en 150 litres per persona i dia. La dada

correspon al balanç del 2021, l'última xifra publicada, i significa un 3,2% menys respecte dels 215 litres per habitant i dia del 2020.

Aquesta mitjana de despesa hídrica per persona es calcula si es considera

únicament el cabal facturat, però, si es té en compte tot el cabal captat i, per tant, les pèrdues estimades de la xarxa, la despesa d'aigua per habitant i dia se situa en els 356 litres, dos més que el 2020.

ALGUNS CONSELLS PER REDUIR EL CONSUM D'AIGUA:

01

Dutxeu-vos: amb una dutxa d'uns cinc minuts, gastareu 80 litres d'aigua.

02

Tanqueu bé l'aixeta: una gota cada dos segons suposa la pèrdua de 6.000 litres d'aigua l'any.

03

Descongeleu abans: no descongeleu els aliments sota l'aixeta, tragueu-los amb temps del congelador.

04

Recicleu l'aigua: recolliu l'aigua de la dutxa i aprofiteu l'aigua de bullir per regar les plantes, netejar o arrossegar els residus del vàter.

05

Regueu a la nit: evitareu pèrdues per evaporació. El sistema de reg del jardí, millor gota a gota o aspersors d'alta eficiència.

SEGURETAT ALIMENTÀRIA

L'aigua de l'aixeta a Andorra és potable i compleix tots els estàndards de qualitat establerts per la legislació nacional i internacional. Les disposicions legals segueixen les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) i garanteixen la distribució d'aigües sanitàriament segures per protegir la salut dels que la consumeixen.

ESCOEM

INSTAL·LACIÓ I MANTENIMENT DE:

- Electricitat industrial i domèstica
- Comunicacions i xarxes
- Extintors

LLUM VERDA

**ENERGIA 100% RENOVABLE
AMB CERTIFICAT D'ORIGEN**

**La teva companyia compromesa
amb un futur verd.**

www.llumverda.ad

ESTALVI A CASA

COM REDUIR EL CONSUM ENERGÈTIC A LA LLAR

Voleu conèixer trucs per fer un ús més responsable de l'energia a casa, ser més eficient a l'hora de consumir i estalviar en les factures? A continuació, 10 claus que contribuiran a aconseguir-ho.

01

Il·luminació amb leds

Les bombetes incandescents desapareixen. Substituiu-les totes per leds: la seva vida útil és més llarga i redueixen un 22% el consum energètic.

06

Electrodomèstics de baix consum

Comprou electrodomèstics de baix consum, amb l'etiqueta de classe energètica A++ o A+++, que permeten un estalvi del 70 % en el consum d'energia.

02

Instal·lació elèctrica al dia

Una posada a punt de la instal·lació elèctrica de casa estalvia despeses innecessàries tant d'energia com de diners i garanteix la seguretat.

07

Ús responsable dels aparells

Utilitzeu la rentadora, el rentavai-xella i l'assecadora a càrrega completa, i escolliu els programes ecològics i econòmics.

03

Temperatura eficient

La calefacció no ha de superar els 20°C, l'aire condicionat, els 26°C, i l'aigua calenta ha d'estar a 35 °C. Cada grau de més suposa un augment del 8% d'energia.

08

Trucs per cuinar

L'olla de pressió redueix el consum energètic. Eviteu obrir el forn encès, ja que perd uns 20°C de temperatura. Apagueu el foc uns minuts abans d'acabar la cocció per aprofitar-ne la calor residual.

04

Finestres segellades

Per no perdre calor per les finestres, els tancaments han d'estar en condicions òptimes o amb aïllament tèrmic. El doble vidre és recomanable.

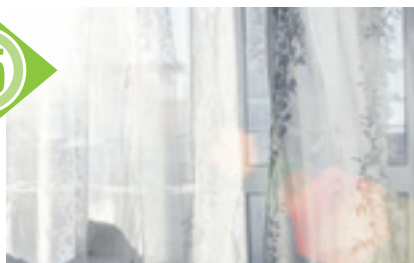
09

Disminució del consum d'aigua

Instal·leu airejadors a les aixetes per disminuir fins a un 50% el consum d'aigua i useu una cisterna de doble descàrrega. Tanqueu l'aixeta mentre us renteu les dents, us ensaboneu o renteu els plats.

05

Aprofitament dels recursos naturals

Apagueu les persianes i correu les cortines perquè entri la llum natural. Obriu les finestres per crear corrents d'aire naturals per ventilar i refrescar a casa.

10

Adeu al consum fantasma

Apagueu amb l'interruptor tots els aparells electrònics que no s'utilitzin: la televisió, l'ordinador, etc. Estalviareu entre el 7% i l'11% del consum energètic!

TOT BOSCOS
ENERGIA VERDA

TREBALLS FORESTALS
VENDA DE LLENYA
ESTELLA I PELLET

Santa Coloma - Andorra

Tel. 815 349

totboscos@andorra.ad

Tot Boscos es una empresa familiar creada l'any 2020.

Compta amb un equip humà especialitzat i la maquinària necessària per a realitzar treballs relacionats amb la gestió forestal, neteja de parcel·les, boscos, rius i torrents, poda d'arbres, tala d'arbres amb risc.

També es dedica a la venda de llenya, carbó, pellet i estelles.

Pioners en producció d'estelles per calderes de calefacció, amb la clara finalitat de donar sortida a la matèria prima resultant de les feines de tala selectiva.

V O L V O

Hola ;)

Coneix el Volvo EX90.

El nou SUV totalment elèctric de Volvo Cars
amb tecnologia Safe Space i un serè disseny escandinau.

Descobreix-ne més coses a volvoandorra.com

NOTÍCIES BREUS

MENYS PAPALLONES PER LA MANCA DE PLUJA

La sequera acumulada durant l'any 2022 ha suposat una davallada important de les captures de papallones, segons dades recollides pels investigadors d'Andorra Recerca + Innovació (ARI). Aquest març ha començat una nova temporada de seguiment de les papallones diürnes. Des de l'ARI s'espera que el 2023 sigui una bona temporada malgrat les càlides temperatures d'aquest hivern. Fins ara, els investigadors han trobat més papallones de les esperades.

NO RECOLLIU LES CRIES D'ANIMALS SALVATGES

Si mentre passegem pel bosc trobem un pollet a terra que ha caigut del niu, els progenitors de l'au la tenen localitzada i l'alimenten. A més, en aquesta època de l'any, les femelles de cabirol i de llebre pareixen, les cries estan amagades entre l'herba i els matolls, i les mares van a alletar-les. Si veiem les cries, no les hem de tocar mai. Davant de qualsevol dubte, cal contactar amb Patrimoni Natural (875 700) o amb el cos de Banders (148).

NOU ACOTAT DE PESCA SENSE MORT

La Comissió de seguiment de la pesca ha aprovat un nou acotat de pesca sense mort a l'estany segon de Juclà, que substitueix el de l'estany de les Canals Roges del Siscaró. En aquesta pràctica, com la que té lloc a l'acotat sense mort del riu Gran Valira, els pescadors han de retornar vius a l'aigua els exemplars capturats. El 10 de juny s'ha establert com el dia d'inici de la temporada de pesca (amb mort i sense) en tots els estanys, llacs i acotats.

HACKATÓ PER REDUIR LES EMISSIONS CONTAMINANTS

Bomosa Fundació, Andorra Recerca i Innovació (ARI) i l'Oficina de l'Energia i del Canvi Climàtic, amb la col·laboració de Participació Ciutadana, FEDA i HiveFive, han organitzat una Hackatò per generar idees i solucions innovadores per promoure la conversió de la petjada de CO₂. Una Hackatò és una dinàmica en la qual diversos equips es troben durant un període curt de temps per col·laborar en la creació d'un projecte o la resolució d'un repte.

LLUNY DE L'OBJECTIU D'ESTALVI ENERGÈTIC

Les mesures d'estalvi energètic d'obligat compliment fixades pel Govern durant l'hivern només han aconseguit un estalvi del 4,5%, molt lluny de l'objectiu marcat del 15%. Amb tot, des de l'Executiu s'ha assegurat que s'ha aconseguit "limitar l'impacte de l'augment dels preus i de les tensions de la xarxa", ja que un dels objectius era evitar possibles talls de llum programats, derivats d'hipotètics problemes de subministrament per part d'Espanya i de França.

F I T O s.l.

v i d r i e r

C/ Poblado, 37. Naus Cortés. Local,3
AD500 Santa Coloma
Tel: (+376) 811 356 · Fax: 863 398
fito@andorra.ad

30 ANYS ENVIDRIANT ANDORRA

NATURA

UN PAISATGE PATRIMONI DE LA HUMANITAT

Fa gairebé vint anys que la vall del Madriu-Perafita-Claror va ser declarada Patrimoni de la Humanitat per la Unesco l'any 2004 pel seu valor paisatgístic i cultural. Al llarg de l'extensa vall es pot trobar una gran diversitat de mostres de la construcció amb la tècnica de la pedra seca, testimonis de l'activitat humana realitzada al territori durant segles: cabanes de pastor, orris, pletes, feixes, murs, camins empedrats i vestigis d'activitat siderúrgica.

La vall ocupa prop d'un 10% de la superfície d'Andorra, exactament més de 40.000 hectàrees que coincideixen amb la conca hidrogràfica del riu Madriu. El territori s'estén entre terrenys de les parròquies d'Encamp, Andorra la Vella, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany.

Les persones que visiten la vall poden recórrer molts itineraris diferents,

Un dels paisatges de la vall del Madriu-Perafita-Claror.

pujar una gran quantitat de pics, descobrir més d'una trentena de llacs, com el segon més gran del país, el de l'Illa, i gaudir del 70% de la fauna catalogada. Les activitats es poden gaudir tot l'any, i hi ha diversos refugis per passar la nit: un de guardat, el de l'Illa, situat a 2.488 metres d'altitud a la riba de l'estany del mateix nom, i diversos de no guardats.

A més de la vall del Madriu-Perafita-Claror, a Andorra hi ha dos espais naturals més protegits: la vall de Sorteny, a Ordino, que ocupa una superfície de més de 1.000 hectàrees amb una biodiversitat molt rica, amb més de 700 espècies de flors i plantes; les valls del Comapedrosa, a la Massana, que prenen el nom del pic més alt del país, el Comapedrosa (2.942 metres), i en les quals es pot gaudir d'espècies florals típiques de zones alpinas i de fauna com el trenca Lòs. A les dues zones hi ha refugis guardats i no guardats.

Vall del
Madriu-Perafita-Claror

La història de la Vall del
Madriu-Perafita-Claror
és la història d'Andorra

📍 Prat de la Creu 74-76, baixos - Andorra la Vella
✉ info@madriu-perafita-claror.ad
🌐 www.madriu-perafita-claror.ad
☎ (+376) 823 000
📷 @vall_madriu_perafita_claror (#vmpc)
📱 Vall del Madriu-Perafita-Claror
📞 MadriuPerafitaClaror (@VMPC_Andorra)

SOSTENIBILITAT

COMPARTIU VEHICLE PER CONTAMINAR MENYS

El Govern ha impulsat l'eina virtual andorra.compartir.org, en què els usuaris es poden registrar i trobar i contactar amb persones amb qui compartir els seus viatges

El 50% de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle que es generen a Andorra provenen de la mobilitat, és a dir, del moviment de vehicles al país. Un 15% d'aquestes emissions provenen de la mobilitat interna, ja que diàriament es realitzen 135.000 desplaçaments motoritzats en vehicle privat. El transport públic genera menys d'un 5% de les emissions de la mobilitat interna.

Per reduir les emissions contaminants, el Govern ha impulsat l'eina virtual andorra.compartir.org, en què els usuaris es poden registrar i trobar i contactar amb persones amb qui compartir els seus viatges. No hi ha cap intermediari, ja que el servei permet que els usuaris es posin en contacte entre ells i pactin les condicions. Les persones registrades poden oferir places al seu vehicle o demanar ser passatger en

AMOVENS

Un grup de persones comparteixen un vehicle.

un trajecte publicat.

La nova plataforma digital ha estat impulsada per l'Oficina de l'Energia i del Canvi Climàtic amb l'objectiu d'es-

timular i promoure l'ús compartit del vehicle privat i reduir les emissions derivades de la mobilitat interna. Amb aquesta acció, l'Executiu també com-

pleix amb l'Acord de reconeixement de la crisi climàtica i de declaració de l'estat d'emergència climàtica i ecològica i l'Acord de joventut.

Assessorament ambiental
i alimentari

Tel. 80 35 80

www.altimirambitecnia.com

**Organisme de
control ambiental**

**Assessorament
mediambiental**

**Control: aigua, aliments,
aire, soroll, residus,
sòls contaminats**

**Formació continuada
en aliments, legionel·la,
piscines, plagues...**

administracio@altimirambitecnia.com

Av. Fiter i Rossell 6, 3r • AD700 Escaldes-Engordany • Andorra

POTENCIANT LES ENERGIES RENOVABLES

c/ dels Hortals 8 **AD400** La Massana Principat d'Andorra engas@andorra.ad Tel. **738 121**

DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

GETTY IMAGES

Una dona compra fruita i verdures amb una bossa reutilitzable.

DEU CONSELLS PER A UN CONSUM RESPONSABLE

L'Agenda 2030 pel Desenvolupament Sostenible inclou un conjunt d'objectius relacionats amb el desenvolupament sostenible que apel·len a canviar el nostre estil de desenvolupament amb el respecte per al medi ambient i la igualtat i la dignitat de les persones per davant de tot. L'any 2015, 193 països van comprometre's amb els ODS, entre els quals hi ha a Andorra.

El consum responsable és l'alternativa al model de consum tradicional, i vetlla per satisfer les nostres necessitats amb el menor impacte negatiu per al medi ambient. L'ODS número 12 se centra a "garantir modalitats de consum i producció sostenibles". A continuació, deu consells del Centre Andorra Sostenible per consumir responsablement:

- 01 Compra només allò que necessitis.
- 02 Prioritza les compres de productes sense envàs i a granel.
- 03 Evita productes tòxics: fixa't en les etiquetes.
- 04 Compra productes de llarga durada.
- 05 Repara tot allò que puguis.
- 06 Reutilitza bosses, pots, caixes, etc. sempre que sigui possible.
- 07 Regala allò que no vulguis abans de llençar-lo (roba, joguines, etc.).
- 08 Separa els residus en origen: a casa, a escola, a l'oficina, etc.
- 09 Escull productes i envasos reciclables i porta'ls al contenidor correcte per tal que es puguin reciclar.
- 10 A l'hora de comprar, tria productes que procedixin del reciclatge.

Entre tots,
ho podem
fer millor!

**la
saboneria**

Productes de neteja bio naturals i vegans a granel econòmics i personalitzables
No generem residus, bo per tu, bo per l'entorn.

1

Porta'ns el teu envàs

2

Te l'omplim amb el producte i l'aroma que tu vulguis

3

Paga només el que et portes al pes.

4

Reutilitza i recicla!

Av. Copríncep de Gaulle, 7 | Escaldes - Engordany TEL: 663679 **Servim a empreses**

APROFITAMENT

ECONOMIA CIRCULAR: REDUIR, REAPROFITAR I REUTILITZAR

L'economia circular és una estratègia econòmica que pretén allargar la vida útil dels productes i traslladar els residus del final de la cadena de producció

al principi, és a dir, utilitzar els recursos més d'una vegada. El cicle de l'economia circular és el manteniment, la reparació, la reutilització, el reciclatge

i la renovació dels materials i productes existents per minimitzar els recursos utilitzats i la fabricació de residus, la pol·lució i les emissions de diòxid de carboni. Amb aquest sistema, els recursos es dissenyen perquè es puguin usar durant molt de temps, reparar i reutilitzar, i s'enfronta amb l'economia lineal de produir-usar-lleçar i l'obsolescència programada.

Andorra disposa d'una Estratègia

Nacional d'Economia Circular, un full de ruta que ha de contribuir a desplegar els objectius de la Llei d'Economia Circular, que té com a horitzó cinc grans reptes per assolir l'any 2035: l'increment fins al 65% del reciclatge, la reducció del 15% de la generació de residus urbans, un consum d'aigua per sota dels 150 litres per persona i dia, la reducció del 50% del malbaratament alimentari i l'increment fins al 25% de les empreses que treballin en esquemes d'economia circular.

El document, que es revisa cada cinc anys, preveu una vintena d'accions entre les quals trobem: prohibir de forma definitiva les bosses de plàstic d'un sol ús, prevenir el malbaratament alimentari, aprovar una nova llei de l'aigua per impulsar els principis de l'economia circular, continuar amb la promoció de la producció local ecològica i potenciar el rol exemplar de l'Administració.

El Govern atorga ajuts per a la promoció de projectes que fomentin i impulsin l'economia circular. La segona convocatòria per a empreses, activitats, projectes, estudis i campanyes de sensibilització disposa d'una quantitat econòmica total de 150.000 euros.

NEIDA

Neteges industrials i gestió de residus www.neida.ad ~ +376 877 330

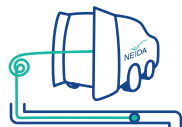
SERVEI D'URGÈNCIES 332 259

Neteges Industrials d'Andorra

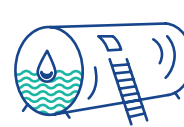
Ptge. Antònia Font Caminal, 1 - Despatx 602 A
Escaldes-Engordany AD700 - ANDORRA

Neteges industrials

Diagnòstic i rehabilitació de xarxes

Manteniment de dipòsits d'hidrocarburs

Gestió de residus, economia circular

DESPLAÇAMENTS SENSE CO₂CICLAND
RENOVA LES
BICIS I MILLORA
EL SERVEI

Cicland, el servei de bicicletes elèctriques disponibles a la via pública, ha renovat tot el seu parc; actualment hi ha unes quaranta bicis més ergonòmiques, menys pesades, amb llums LED i que funcionen amb bateries extraïbles. Tot això suposa una millora per als usuaris, ja que només han de recollir i deixar les bicis a les parades, i de la recàrrega o substitució de bateries se n'encarrega l'empresa. "Amb les noves bicicletes elèctriques busquem potenciar la seguretat i la comoditat dels usuaris", assegura el gerent de Cicland, Javier González Peñas.

El canvi de bicis facilitarà la ubi-

Una usuària amb la bicicleta nova de Cicland.

cació de noves parades virtuals a les parròquies centrals. El nou sistema no necessita una estructura de càrrega, ja que les bicis funcionen amb bateria. Les estacions fixes es mante-

nen. Actualment, n'hi ha tres a Sant Julià de Lòria, sis a Andorra la Vella i quatre a Escaldes-Engordany. En uns mesos, el parc mòbil arribarà a la cinquantena de bicis.

Els trajectes estrella, tant d'anada com de tornada, transcorren entre la Seu de la Justícia i la plaça de la Rotonda, i també entre la Seu de la Justícia i el parc de la Mola, ja que és la zona que concentra més oficines.

Cicland va inaugurar el servei l'any 2018, i després d'una reducció d'usuaris a causa de la pandèmia i del teletreball, les xifres s'enfilen a les del 2019, quan es van comptar 8.350 trajectes. En el primer trimestre d'enguany, ja s'han sumat uns 4.000 trajectes (només al març, 1.450).

El Govern, els comuns i Crèdit Andorrà financen i donen suport a Cicland per potenciar la mobilitat sostenible.

Els residents, mentre duri la gratuïtat del transport públic, poden obtenir l'abonament anual gratuït i els quinze primers minuts de trajecte també són gratis. Només cal descarregar-se l'app de Cicland. Podeu trobar tota la informació sobre el servei al web www.cicland.ad.

0% EMISSIONS CO₂
100% PRÀCTIC
100% ECO

Per a més informació visita el nostre web
www.cicland.ad

DISTINTIU ENERGÈTIC

VEHICLES AMB SEGELL AMBIENTAL

Models dels distintius ambientals que utilitzaran els vehicles andorrans.

El Codi de circulació estableix la necessitat de desenvolupar un sistema nacional de distintiu energètic i d'emissions dels vehicles que alhora permeti homologar els automòbils registrats al Principat d'Andorra amb els sistemes d'etiquetatge que fan servir els països membres de la Unió Europea.

Doncs bé, a partir del pròxim 31 de juliol, els vehicles amb matrícula andorrana hauran de disposar d'un distintiu ambiental que els identificarà i els classificarà segons la normativa d'emissions. Aquest serà homologable amb l'existent als països de la Unió Europea, proporcionarà informació

sobre el tipus d'automòbil que és, la classificació EURO i el tipus de combustible que utilitza.

L'Automòbil Club d'Andorra (ACA) és l'organisme encarregat de la impressió i el subministrament dels distintius ambientals, de forma directa o per mitjà de la Inspecció Tècnica

de Vehicles (ITV). Els vehicles que es matriculin a partir del 31 de juliol el rebran en aquell moment; la resta, l'obtindran en la pròxima revisió a la ITV. Aquest segell energètic tindrà un cost únic de quatre euros i servirà per a tota la vida útil del vehicle, tot i que canviï de propietari.

RECICLA PANTER

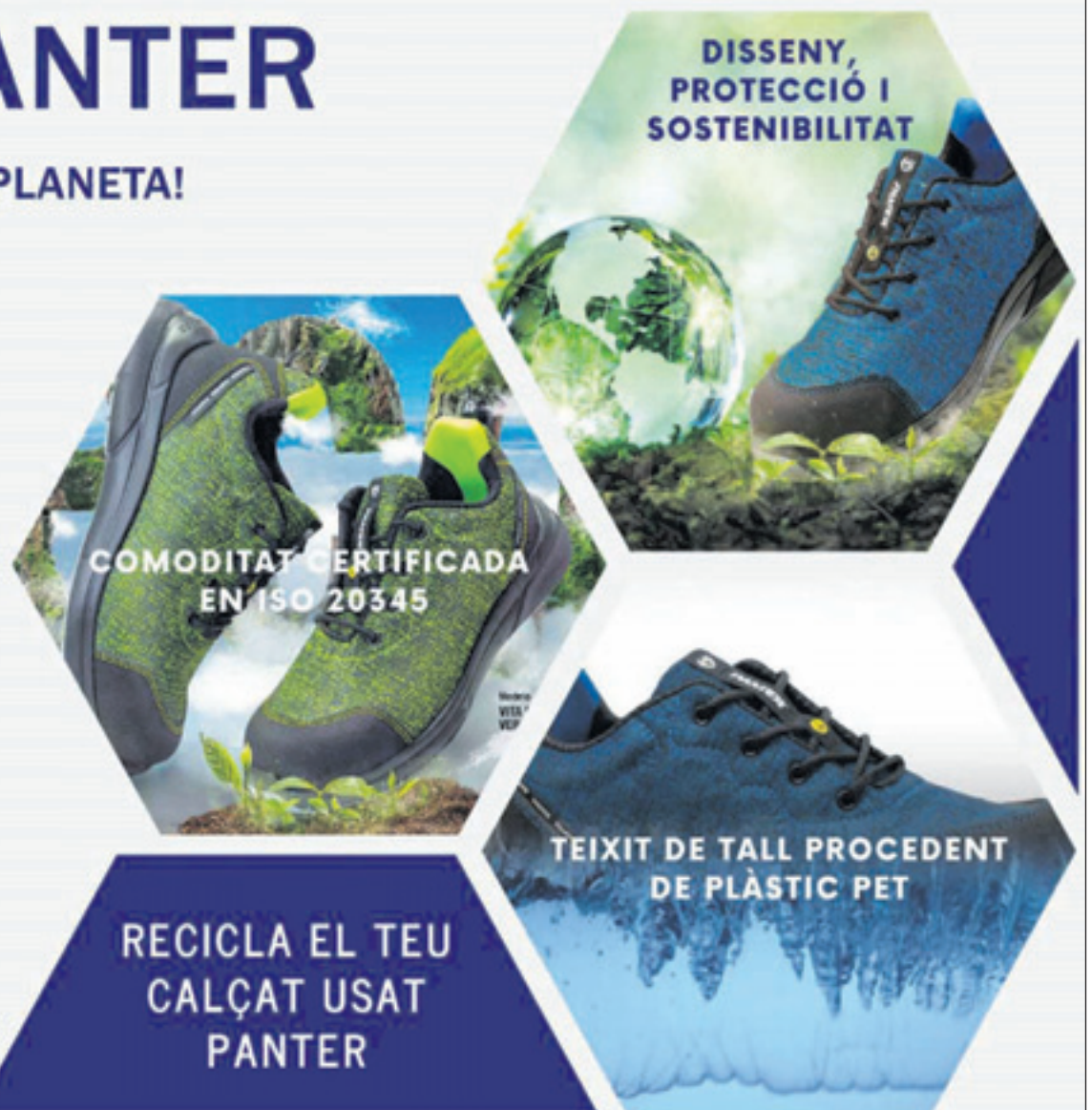
POSA-LES A TREBALLAR PEL PLANETA!

PANTER li dona al calçat de seguretat una nova vida

PANTER recupera els residus de calçat al final de la seva vida útil per transformar-los en valuosa matèria secundària i tornar a fabricar nou calçat o altres productes amb menys impacte medioambiental.

F FERRETERIA
PRINCIPAT

Andorra la Vella · Encamp · Sant Julià de Lòria | Tel.: +376 742020
www.ferreteriaprincipat.com · comercial@ferreteriaprincipat.com

ENTREVISTA AL CÒNSOL MAJOR DE SANT JULIÀ DE LÒRIA, JOSEP MAJORAL

FACUNDO SANTANA

“SANT JULIÀ DE LÒRIA ÉS LA PARRÒQUIA REFERENT EN SOSTENIBILITAT I ENERGIES RENOVABLES”

Sant Julià de Lòria és la parròquia referent en energies renovables i sostenibilitat. El 2020, va elaborar el pla director de desenvolupament energètic, full de ruta que ha impulsat diverses iniciatives comunals que vetllen pel medi ambient, promouen el consum responsable i contribueixen a frenar el canvi climàtic.

Quins han estat els primers passos realitzats?

D'entrada, vam fer una radiografia d'on estem i vam calcular la petjada de carboni, i aquest any ho tornarem a fer per comparar-ne els resultats. A més, hem instal·lat plaques fotovoltaiques al Centre Cultural i de Congressos lauredià i Naturland també instal·larà panells solars als aparcaments, que començarà aquest juny, substitució de l'enllumenat existent de tipus LED i regulable.

Alguna novetat?

Ara preparem el plec per treure la concessió d'un terreny comunal, a la zona de Coll de Jou, per col·locar plaques solars i generar electricitat. El

Treurem a concessió un terreny comunal, a la zona de Coll de Jou, per col·locar plaques solars i generar electricitat”

Comú n'obtindrà energia que destinarà al consum dels edificis públics i una part a les llars que estan per sota del llindar de pobresa energètica. És un projecte que té una doble vessant, energètica i social.

Què més?

Hem fet un pla de mobilitat inter-

Hem firmat un conveni amb el Govern per compartir els costos de la realització d'un carril bici fins a Andorra la Vella”

na per al personal de l'Administració, perquè els treballadors redueixin els desplaçaments en vehicle motoritzat. Ara negociem amb la restauració de la zona perquè el personal tingui descomptes i eviti anar a casa. També vam fer un concurs públic per disposar d'un parc de mobilitat sostenible, amb patinets, motos i vehicles elèc-

trics. Cicland també té a Sant Julià tres parades de bicis elèctriques. Aquest abril hem firmat un conveni amb el Govern per compartir els costos de la realització d'un carril bici fins a Andorra la Vella.

Hi ha pendent la xarxa de calor.

El que pretenem és alimentar diversos edificis públics (escola andorrana, Centre Esportiu i escola francesa i el Centre cultural i l'UdA i la seva ampliació) i tots els edificis privats que s'hi vulguin connectar. La xarxa ha de funcionar amb biomassa, i el Comú oferirà la fusta gratuïtament a la concessionària, per tant, estalviarem diners, no contaminarem i els boscos estaran nets i cuidats. El projecte està pendent de l'aprovació del Govern. Quant a la gestió dels boscos, també oferim lots de fusta a la ciutadania, un metre cúbic que pot anar a tallar directament al bosc.

Teniu moltes iniciatives per ajudar la ciutadania.

Durant la pandèmia vam impulsar l'Hort Solidari. Els pagesos cultivaven verdures i hortalisses amb els plançons que els entregava el planter, i es comprometien a entregar aquesta collita a Càritas. Ara tornarem a donar el Càritas parroquial.

També tenim un projecte que preveu que l'edifici del Molí sigui autònomament sostenible.

Amb hidrogen! L'estudi de viabilitat tècnica està fet. L'hidrogen generarà electricitat perquè l'edifici funcioni de manera autònoma. Volem ser un edifici referent d'energia neta i nova tecnologia. Aquest serà un projecte pilot, de risc zero, i l'hidrogen és el futur. Andorra s'ha de posicionar i Sant Julià ja hi treballa.

Sant Julià també és Destí sostenible de la biosfera.

És un segell que ens van atorgar fa més de dos anys. Tota intervenció que fa el Comú va lligada amb un pla per a la preservació de la biosfera. Per exemple, quan canviem un vehicle, ha de ser elèctric; la nova il·luminació, amb LEDs; una obra pública, sempre amb zona verda...

El 15 de maig té lloc la segona jornada Portaveus d'un món millor.

Tot allò que sigui sensibilitzar la ciutadania forma part del pla director amb què hem obert l'entrevista. Parla-rem de turisme sostenible amb diversos experts en el tema.

SANT JULIÀ DE LÒRIA

DESTINACIÓ TURÍSTICA
SOSTENIBLE

BIOSPHERE

Sustainable Certified

GRUP REFESA

TRANSFORMAR RESIDUS EN RECURSOS: L'APOSTA DE GRUP REFESA PER A LA SOSTENIBILITAT AMBIENTAL

Grup REFESA és un referent en el sector del reciclatge i la gestió dels residus al Principat d'Andorra i està format per dues empreses líder: LSR Logística i Serveis del Reciclatge i REFESA Recuperacions Ferrerques, que tenen com a missió la protecció del medi ambient i la qualitat del servei.

Coneixedor del seu paper en la contribució als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 de Nacions Unides, Grup REFESA aposta per construir junts un futur més sostenible.

L'empresa ofereix un servei integral de recollida, transport i emmagatzematge de residus valoritzables i no valoritzables, com metalls, ferralla, bateries, extintors, fusta, plàstics, vidre, fluorescents, residus procedents de tallers mecànics... L'objectiu del procés és minimitzar l'impacte ambiental dels residus i maximitzar el seu valor com a recurs.

Com a centre de triatge de residus de la construcció, Grup REFESA gestiona la runa i procedeix al seu reciclatge per donar-li un nou ús. Disposa de sacs *big bag* i de servei de lloguer de contenidors

Grup REFESA contribueix als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) mitjançant pràctiques sostenibles i la promoció de l'economia circular

per a la gestió dels residus derivats de la construcció i voluminosos. A més, Grup REFESA té personal especialitzat per gestionar els residus perillosos.

Reduir, reutilitzar, reciclar, recuperar i repensar és indispensable per disminuir la contamina-

ció del planeta. Per això, Grup REFESA disposa a les dues plantes d'un centre de descontaminació de vehicles al final de la seva vida útil que permet extreure'n tots els fluïds i residus perillosos abans de premsar-lo i transportar-lo al seu destí final, on es dona un nou ús a la ferralla i s'elimina tot allò que no pot tenir una segona vida útil. Les peces del vehicle aprofitables es venen com a recanvis d'ocasió per tal d'afavorir la sostenibilitat, ajudant-nos a estalviar diners sense perdre qualitat, ja que es tracta de peces originals.

Grup REFESA és l'única empresa autoritzada a Andorra per al tractament de residus d'aparells elèctrics i electrònics espatllats, obsolets o en desús per generar noves matèries primeres i poder-ne reutilitzar alguns components per construir nous aparells: un altre clar exemple d'economia circular.

**GESTIÓ, TRANSPORT
I TRACTAMENT
INTEGRAL
DE RESIDUS**

**RECOLLIDA
I DESBALLESTAMENT
DE VEHICLES FORA
D'ÚS**

**GESTIÓ, TRANSPORT
I TRACTAMENT
DE RAEE'S I
SUPORT DE DADES**

**TRANSPORT I
GESTIÓ DE RESIDUS
DE LA CONSTRUCCIÓ**

**TRANSPORT I
GESTIÓ DE RESIDUS
PERILLOsos**

**COMPRAVENDA DE
MAQUINÀRIA I
RECANVIS D'OCASIÓ**

Fem realitat
l'**economia** circular

IMPULSEM EL TEU PROJECTE SOSTENIBLE

T'oferim finançament
per posar-lo en marxa o fer-lo créixer.

**I si vols invertir en un món millor,
demana informació sobre les opcions
que posem a la teva disposició**

per invertir en empreses compromeses amb criteris
ambientals, socials i de bon govern corporatiu.

Inverteix avui per canviar el demà.

Consulta les condicions a **morabanc.ad** o a les nostres oficines

